



ODAM SAVDOSIGA QARSHI KURASHDA XALQARO HUQUQIY MASALALAR

Axmatboyeva Madinabonu O'ktamjon qizi

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

Xalqaro huquq fakulteti 1-bosqich talabasi

maxmatboyeva@gmail.com

madinaaxmatboyeva06@icloud.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada odam savdosi global muammo sifatida tahlil qilinib, uning inson huquqlari, iqtisodiyot va jamiyatga salbiy ta'siri yoritilgan. Odam savdosi jinsiy ekspluatatsiya, majburiy mehnat, va organ savdosi kabi jinoyatlar bilan bog'liq ekani ta'kidlanadi. Maqolada qashshoqlik, gender tengsizligi va ta'lim yetishmovchiligi kabi omillar odam savdosining asosiy sabablaridan biri sifatida ko'rsatilgan.

Ishning maqsadi xalqaro va milliy darajada odam savdosiga qarshi samarali choralarni tavsiya etishdir. Xalqaro huquq va BMT konvensiyalarining muhimligi, shuningdek, muammoni hal qilishda ta'limni rivojlantirish, qonunchilikni kuchaytirish va iqtisodiy sharoitlarni yaxshilash zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: odam savdosi, xalqaro huquq, inson huquqlari, bola savdosi, konvensiya, normalar, protokol.

Аннотация: В данной статье торговля людьми анализируется как глобальная проблема и подчеркивается ее негативное влияние на права человека, экономику и общество. Утверждается, что торговля людьми связана с такими преступлениями, как сексуальная эксплуатация, принудительный труд и торговля органами. В статье



в качестве основных причин торговли людьми называются такие факторы, как бедность, гендерное неравенство и отсутствие образования.

Цель работы – рекомендовать эффективные меры борьбы с торговлей людьми на международном и национальном уровнях. Подчеркивается важность международного права и конвенций ООН, а также необходимость развития образования, укрепления законодательства и улучшения экономических условий в решении проблемы.

Ключевые слова: торговля людьми, международное право, права человека, торговля детьми.

Abstract: This article analyzes human trafficking as a global problem and highlights its negative impact on human rights, the economy and society. It is emphasized that human trafficking is associated with crimes such as sexual exploitation, forced labor, and organ trafficking. The article identifies factors such as poverty, gender inequality, and lack of education as some of the main causes of human trafficking.

The aim of the work is to recommend effective measures against human trafficking at the international and national levels. The importance of international law and UN conventions is emphasized, as well as the need to develop education, strengthen legislation, and improve economic conditions in solving the problem.

Keywords: human trafficking, international law, human rights, child trafficking, UN, conventions.

Odam savdosi global muammo bo'lib, u millionlab insonlarning hayotiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Odam savdosi shaxslarni majburan mehnatga, jinsiy ekspluatatsiyaga yoki boshqa shakllardagi qamchi ostida bo'lishga majbur qiladi. Bu jinoyat inson huquqlarini buzish, iqtisodiyotga zarar keltirish va jamiyatni beqarorlashtirish bilan bog'liq. Ayni vaqtda odam savdosi o'ta xavfli bo'lib, turli jinoyatlarning sodir etilishiga zamin hozirlaydi. Odam savdosining jinoiy bozori giyohvandlik vositalari va qurol-yarog'



savdosidan keyin uchinchi o'rinni egallagani uning nechog'lik xavfli illat ekanligidan dalolatdir.

Odam savdosi — kuch bilan tahdid qilish yoki kuch ishlatish yoxud boshqa majburlash shakllaridan foydalanish, o'g'irlash, firibgarlik, aldash, hokimiyatni suiste'mol qilish yoki vaziyatning qaltisligidan foydalanish orqali yoxud boshqa shaxsni nazorat qiluvchi shaxsning roziligini olish uchun, uni to'lovlar yoki manfaatdor etish evaziga og'dirib olish orqali odamlardan foydalanish maqsadida ularni yollash, tashish, topshirish, yashirish yoki qabul qilish. Odamlardan foydalanish boshqa shaxslarning fohishaligidan foydalanishni yoki ulardan shahvoniy foydalanishning boshqa shakllarini, majburiy mehnat yoki xizmatlarni, qullik yoki qullikka o'xshash odatlarni, erksiz holat yoxud inson a'zolari yoki to'qimalarini ajratib olishni anglatadi. Odam savdosi jinsiy ekspluatatsiya, majburiy mehnat, majburiy jinoiy faoliyat, majburiy tilanchilik, qullik va organlarni olib tashlashni anglatishi mumkin. Boshqa shakllarga majburiy nikoh va noqonuniy farzand asrab olish, shuningdek, chaqaloqlarni sotish uchun tashish kiradi. Odam savdosi YXHTga a'zo barcha davlatlarga nisbatan murakkab, ko'p qirrali jinoyat va inson huquqlarining jiddiy buzilishi hisoblanadi. U asosiy huquqlar va qonun ustuvorligi, huquqni muhofaza qilish va jinoyatchilikka qarshi kurash, tengsizlik va diskriminatsiya, korrupsiya, iqtisodiy mahrumlik va migratsiya masalalari bilan kesishadi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti va Yevropa Kengashi ma'lumotlariga ko'ra, odam savdosi dunyodagi eng daromadli jinoyat turlaridan biri hisoblanadi. Odam savdosi yiliga 150 milliard dollargacha foyda keltiradi, deb ishoniladi. Shunday qilib, u korrupsiya, tartibsiz migratsiya va terrorizmni kuchaytiruvchi keng qamrovli xavfsizlik muammosini ifodalaydi.

Qashshoqlik, ta'lim yetishmasligi va cheklangan iqtisodiy imkoniyatlar odam savdosining asosiy omillari bo'lib, kamsitish va gender tengsizlik kabi ijtimoiy va madaniy omillar bu zaifliklarni kuchaytiradi. Mojarolar, iqlim o'zgarishi, oziq-ovqat



xavfsizligi va keng ko'lamli ko'chish bilan qo'shilgan bir-biriga zid bo'lgan inqirozlar zaiflikni kuchaytiradi va tobora ortib borayotgan bolalarni, ayniqsa xavfli vaziyatlarda odam savdosi, ekspluatatsiya va zo'ravonlik xavfini oshiradi.

Odam savdosiga qarshi kurashishda qurbonlarni himoya qilish muhim ahamiyatga ega. Odam savdosining qurbonlari ko'pincha ayollar va bolalar bo'lib, ular o'z huquqlari, shaxsiy xavfsizligi va erkinligini yo'qotadilar. Odam savdosi qurbonlari tahdid ostida bo'lishdan aziyat chekadi, jismoniy va ruhiy shikastlanishlarga duch keladi, ularning sog'lig'i va farovonligi buziladi. Ularga tibbiy, psixologik va ijtimoiy yordam ko'rsatish kerak, shuningdek, ularning huquqlari himoya qilinishi kerak.

Bolalar savdosi - bu bola huquqlarining eng qo'pol tarzda buzilishi, bolalarga nisbatan zo'ravonlikning jiddiy shakli va chegara ichida va chegara tashqarisida tarqalishda va rivojlanishda davom etayotgan dahshatli jinoyatdir. Hech bir davlat bola savdosidan himoyalanganmagan; bu global hodisadir. O'tgan yillar davomida siyosat va amaliyot yaxshilanganiga qaramay, bolalar ushbu jinoyat orqali ekspluatatsiya va zo'ravonlikning dahshatli ko'rsatkichlariga duch kelishda davom etmoqda. Odam savdosining aniqlangan har uchinchi qurboni bolalardir. Bolalar savdosining oldini olish va unga chek qo'yish bo'yicha global sa'y-harakatlar hali ham sezilarli o'zgarishlarga erishish uchun yetarli emasligi tashvishlidir.

Xalqaro huquq inson savdosiga qarshi kurashda kuchli vosita hisoblanadi. Inson savdosini aniqlash, uning oldini olish va jinoyatchilarni javobgarlikka tortish bo'yicha yo'lni belgilab bergan eng nufuzli va so'nggi xalqaro hujjatlar bu Birlashgan Millatlar Tashkilotining Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi konvensiyasi va unga bog'liq ikki protokoldir:

1. Insonlarni, xususan ayollar va bolalarni, savdoga duchor qilishning oldini olish, bartaraf etish va jazolash bo'yicha BMT Protokoli;
2. Quruqlik, dengiz va havo orqali migrantlarni yashirincha olib o'tishga qarshi BMT Protokoli.



Ushbu protokollar 2003-2004-yillarda kuchga kirgan. BMTning Narkotiklar va jinoyatlar bo'yicha boshqarmasi (UNODC) ushbu konvensiyalarni ishlab chiqdi va ularning yordami bilan xalqaro qonunning inson savdosiga qarshi kurashish qobiliyatini mustahkamladi.

Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qabul qilingandan so'ng 1949-yil 2-dekabr kuni BMT Bosh Assambleyasi 317- raqamli “Odam savdosiga va uchinchi shaxslar tomonidan tanfurushlikdan foydalanishga qarshi kurash to'g'risida”gi konvensiyani qabul qildi. BMT qabul qilgan konvensiya 28 moddadan iborat bo'lib, u yerda insonlarni qullika va fohishalikka majburlash jinoyat ekani va insonlarni qullikka va fohishalikka majburlaydigan insonlar adolatli jamiyatlarda jazosiz qoldirilmasligi lozimligi aniq yozib qo'yilgan va davlatlardan konvensiyani ratifikatsiya etib, unga qo'shilish so'ralgan 2013-yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 30-iyul – Butunjahon odam savdosiga qarshi kurashish kuni deb e'lon qilingan. Ayni paytda transmilliy uyushgan jinoyatchilikning uzviy tarkibiy qismi bo'lgan bu turdagi jinoyat dunyo miqyosida keng tarqalmoqda. BMT va Migratsiya bo'yicha xalqaro tashkilot mutaxassislarining tahliliy xulosalariga ko'ra, undan jabr ko'rganlar soni bir necha millionlarni tashkil etadi. Tashvishlanarlisi, odam savdosi jinoyatidan jabrlanganlarning asosiy qismini ayollar va bolalar tashkil qilmoqda. Bu bo'yicha statistik ma'lumotlarga qaraganimizda odam savdosidan jabrlanganlarning 72 % ayol va qizlardan tashkil etishi ma'lum bo'lmoqda.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, odam savdosini oldini olish uchun inson huquqlari bilan bog'liq muammolarni hal qilish zarur, masalan, qashshoqlik, ta'lim va ishsizlik, shuningdek, gender tengsizligi, qonunchilik va adliya tizimlarida inson huquqlarining buzilishi kabi muammolar. Shu bilan birga, inson huquqlari bo'yicha xabardorlikni oshirish, qonunlarni takomillashtirish, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarni yaxshilash va ta'limni rivojlantirish kabi bir qator vazifalarni bajarsak, nafaqat odam savdosiga, balki shu kabi ko'plab muammolarga yechim topa olamiz.



Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. International Labour Organization. Children in Hazardous work. Geneva 2019 [oct .2017]
2. [www.Lex.uz](http://www.lex.uz). O'zbekiston Respublikasi Rasmiy veb sayti
3. www.humantraffickstatistics. Jahon odam savdosiga qarshi kurashish markazi rasmiy veb sayti
4. https://www.unodc.org/res/human-trafficking/2021the-protocol-tip_html/TIP. United Nations Office on Drugs and Crime
5. Topical research digest: human rights and human trafficking by Lindsey King
<https://www.du.edu/korbel/hrhw/researchdigest/trafficking/InternationalLaw>.